

Список використаних джерел

1. Волинка Г.І. Вступ до філософії. Історико-філософська пропедевтика / Г.І. Волинка, В.І. Гусев, І.В. Огородник, Ю.О. Федів. – Київ: Вища школа, 1999. – 624 с.

Луговська Ірина

викладач кафедри іноземних мов,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

МІСЦЕ ТЕРМІНІВ-СИНОНІМІВ У НОМІНАЦІЇ ВЕТЕРИНАРНО-МЕДИЧНИХ ПОНЯТЬ

Сучасна медична термінологія – одна з найбільш об'ємних та складних систем термінів як у понятійному, так і в змістовому відношеннях. Медичний лексикон, включаючи терміни й інших наук, що вживаються у медицині (біології, хімії, фізики, мікробіології, радіології, генетики та ін.) складає декілька сот тисяч слів та словосполучень. До їх числа входять багаточисленні синоніми, які складають у деяких областях медицини, включаючи і ветеринарну, 25–40% термінологічного фонду.

Ідеальний термін має бути однозначним і не мати синонімів. Але позбутися цілком неоднозначності в термінології неможливо, особливо це стосується медичної термінології, яка досягла найбільшого ступеня інтернаціоналізації у порівнянні з термінологією інших галузей завдяки впливу двох класичних мов світу – давньогрецької і латинської.

На думку вчених, взаємодія грецької та латинської мов сприяла їх активній участі у творенні медичної термінології. Медичні найменування, яких не вистачало в латинській мові, запозичувались з грецької і зазнавали латинізації. Часто автентичні латинські слова дублювалися латинізованими грецькими запозиченнями. І сьогодні одна з найбільш характерних властивостей медичної термінології, що зумовлено її двомовною греко-латинською основою, полягає в наявності значної кількості дублетних терміноелементів греко-латинського походження [2]. Наприклад:

oculus – opthalmos (око); jecur – hepar (печінка); nasus – rhin (ніс); os – osteon (кістка) та ін.

Проблеми дослідження синонімів у сучасній лінгвістичній літературі не мають єдиного загальноприйнятого розуміння і визначення цього явища. Синонімами вважають терміни зі спільним денотатом, але різною формою вираження, що мають тотожні або майже тотожні (близькі) значення. Основними критеріями виділення синонімів треба вважати тотожність та близькість семного складу, здатність чи нездатність до взаємозамінності в певних контекстах. Ідеальні синоніми мають ідентичний семний склад та цілком взаємозамінні в контексті [4].

Таке визначення дає можливість розглядати у межах цього поняття такі мовні явища як **дублети**, **варіанти** та **еквіваленти**. У науковій літературі немає одностайної думки щодо цих понять. Так В. Лейчик вважає, що дублетність передбачає співвідношення синонімів з одним денотатом, і що маємо справу з дублетами лише в тому випадку, коли збігаються всі без винятку компоненти значень синонімів [8].

Синонімія (дублетність) особливо характерна для початкових етапів формування термінології, коли ще не відбувся природний (і свідомий) відбір кращого терміна і існує декілька варіантів для одного й того ж поняття.

Якщо те саме поняття виражають різними способами в різних підмовах чи терміносистемах, доцільно називати такі терміни **еквівалентами** [6]. Наприклад: hexamethylentetraminum (гексаметилентетрамін (у хімії)) та urotropinum (уротропін (у фармакології)).

Варіанти терміноодиниць – це паралельні форми існування мовної одиниці, що мають певні відмінності на рівні наголосу, фонемі, морфемі тощо. Серед слів із міжнародними компонентами виявлені варіанти: macrokefalia – macrocefalia; nitrobenzen nitrobenzon; paleoanthropus – paleanthropus.

Серед медичних термінів-синонімів еквівалентного типу існують:

1) повні дублети (греко-латинські запозичення): daktylos – digitus (палець), hepar – jecur (печінка), vertebra – spondylos (хре-

бець), cerebrum – cranium (череп), derma – cutis (шкіра), intestinum – enteron (кишка), та ін., які рівнозначно використовуються для створення медичних термінів.

2) синоніми, що є складними словами, утвореними з двох або більше слів греко-латинського походження: andrigynia – germaphroditismus (гермафродитизм, андрогінія); blastoma – neoplasma (бластома, неоплазма); makrosomia – gigantismus (макросомія, гігантизм); geobotanica – phytocenologia (геоботаніка, фітоценологія).

3) частково подібні за формою вираження терміни, що різняться лише якоюсь частиною, зокрема такі, як:

- angiographia і vasographia (angion (грец.) = vas, vasis(лат) – судина + graphia (грец.) – запис);
- galactotherapia і lactotherapia (galaktos (грец.) = lac, lactis (лат) – молоко + therapia (грец.) – лікування);
- hysterographia і metrographia (metra (грец.) = histeron (лат) – матка + graphia (грец.) – запис);
- proctoscopia і rectoscopia (proctos (грец.) = rectum (лат) = пряма кишка + scoria (грец.) – огляд).

При впорядкування ветеринарно-медичної термінології виникає необхідність визначити термін із серії синонімів еквівалентного типу, якому надається перевага при вживанні, для чого існують такі критерії:

- а) традиційність вживання;
- б) короткість;
- в) термінологічність, тобто точність, відсутність вторинних, додаткових значень;
- г) можливість утворення похідних термінів;
- д) наявність у даній мікросистемі інших однокорінних словотворень аналогічної словотвірної структури.

Н. Цісар вважає, що у доборі нормативного терміна потрібно користуватися такими принципами: термін повинен відповідати всім вимогам літературної мови, не порушувати системних зв'язків у межах терміносистеми і мови загалом, мати високу частотність вживання, бути абсолютно вмотивованим та мати статус міжнародного [10].

Отже, у багатьох випадках мова сама регулює вибір одного терміна із синонімічних пар. Однією з причин такого відбору може стати передусім «старіння» одного з композитів, його рідковживаність.

Виходячи з усього вищезгаданого, питання про вживання того чи того терміна треба розглядати під кутом зору змісту поняття, відповідником якого є термін.

Якщо носії мови – фахівці паралельно (рівнобіжно) вживають два терміни на означення того самого поняття і це не спричиняє непорозумінь, то жоден норматист не передбачить, який саме варіант (чи, може, обидва) можна буде побачити в наукових публікаціях або почути у доповідях через кілька років [7].

Список використаних джерел

1. Аксенова Г. Н. Особенности лингвистического и логико-понятийного аспектов изучения медицинских терминов / Г. Н. Аксенова, Н. Е. Кожухова, А. А. Шарапа. – URL: <http://itlab.anitex.by/msmi/bmm/04.2004/42.html> (дата звернення 10. 12. 2016 р.).
2. Білоус В.Й. Проблеми упорядкування української офтальмологічної термінології / В.Й. Білоус, А. В. Білоус, Н. К. Місяць // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 1999. – № 3. – С. 104-107.
3. Виноградов С. И. Культура русской речи / С. И. Виноградов, О. В. Платонова и др. – М., 1999. – 535 с.
4. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М., 1977. – 247 с.
5. Загрекова Е. Н. Греко-латинские заимствования с точки зрения медицинской терминологии / Е. Н. Загрекова // Кафедра русской и классической филологии, СГМУ. – URL: [http://www.google.ru/search?hl=uk&q=\(дата звернення 16. 12. 2016 р.\)](http://www.google.ru/search?hl=uk&q=(дата звернення 16. 12. 2016 р.)).
6. Кочан І. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами / І. Кочан // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2008. – № 620. – С. 14–19.
7. Кочерга Ольга. Деякі міркування про шляхи і манівці розвитку української наукової термінології / Ольга Кочерга // Сучасність. – 1994. № 399. – С. 235–242.
8. Лейчик В. М. Термины-синонимы, дублеты, эквиваленты, варианты. Актуальные проблемы лексикологии и словообразования / В. М. Лейчик. – Новосибирск, 1973. – Вып. 2. – С. 103–107.

9. Нетлюх М. А. Українсько-латинський анатомічний словник / М. А. Нетлюх. – Вид. 2-е, випр. – Львів: Стрім, 2000. – 216 с.
10. Цісар Н. До питання про варіантність і нормативність вторинних медичних найменувань / Н. Цісар // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2009. – № 648. – С. 61–65.

Нестеренко Валерій

*к.і.н., доцент кафедри історії, філософії та права,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПТАХІВНИЦТВА В КАМ'ЯНЦІ- ПОДІЛЬСЬКОМУ У 1930-ТІ РОКИ

Діяльність на початку 30-х рр. ХХ ст. Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва (далі – ВНДІП) у Кам'янці-Подільському ще не стала об'єктом спеціального історико-краєзнавчого дослідження. Лише побіжно згадується про працю його викладачів у монографіях М.І. Алещенка з історії ПДАТУ. У своїй розвідці автор ставить перед собою завдання – розкрити основні сторінки історії цієї науково-навчальної установи, розглянути та проаналізувати радянську політику щодо розвитку вищої аграрної науки та освіти на Поділлі за часів сталінізму.

Рішення про розподіл Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту (далі – СГІ) на Інститут технічних культур та Всеукраїнський науково-дослідний інститут птахівництва було прийнято Народним комісаріатом освіти (НКО) УСРР 15 квітня 1930 р. При утворенні спеціалізованої дослідної установи саме у місті над Смотричем брались до уваги наступні обставини: 1) на Поділлі у 1920-ті роки птахівництво було дуже розвинене, звідси здійснювався експорт яєць та тваринницької продукції не лише до інших регіонів України, а й за кордон; 2) тут активно діяли осередки селянського кооперативного об'єднання «Кооптах», яке мало розвинену мережу на всій території Радянської України;